AAN:

de raad van de gemeente
Ferwerderadiel

Sector : III
Nr. :
Onderwerp : Principebesluit verkweldering buitendijks in verband met Gemaal Vijfhuizen.

Ferwert, 12 december 2014.

Toelichting

Inleiding

In de vergadering van de Gebiedscommissie Ferwerderadiel Fernijt, op 14 november 2014, over het mogelijke vervolg van de projecten verkweldering buitendijks en Gemaal Vijfhuizen met bijbehorende werken, is de gemeente Ferwerderadiel gevraagd een principebesluit te nemen over het aanpassen van het bestemmingsplan voor de tweede variant voor het verkwelderen met de uitstroom van Gemaal Vijfhuizen. Met dit integrale project wordt een bijdrage geleverd aan diverse doelen vanuit EHS, Natura 2000, KRW, vismigratie, voorkoming van wateroverlast, verziltingsbestrijding en recreatie.

Naar aanleiding van bezwaren van een grondeigenaar heeft de Raad van State op 20 augustus 2014 het besluit over het projectplan in het kader van de Waterwet vernietigd en daarmee ook het gemeentelijk besluit tot verlening van de omgevingsvergunning.
Om de projecten 'buitendijkse verkweldering met zoet-zout gradiënt van It Fryske Gea en het project bouwen Gemaal Vijfhuizen met inrichtingswerken in het watersysteem binnendijks' uit te kunnen voeren, zal een nieuw gezamenlijk projectplan ten behoeve van de Waterwet gemaakt moeten worden en moet de procedure opnieuw worden doorlopen. Door een wetswijziging zal de provincie, en niet meer het waterschap de coördinerende rol in de procedure uitvoeren.

Uitwerking

Daarnaast is nu ook duidelijk geworden hoe het water van het gemaal een weg kan vinden naar zee. Hiervoor is door It Fryske Gea een plan uitgewerkt om niet meer 213 ha maar een variant van 33 ha te verkwelderen waarin de zoet-zout gradiënt is opgenomen. Dit plan is op 11 september j.l. in de infocommissie gepresenteerd en daar positief ontvangen.

De oorspronkelijke wijziging van het bestemmingsplan had te maken met het plan voor 213 ha verkweldering in het buitendijkse gebied. Die verkweldering gaat niet door en dus is die wijziging van het bestemmingsplan niet nodig. Deze aanvraag is niet meer aan de orde.
Met het nieuwe plan wordt het project Gemaal Vijfhuizen wel gerealiseerd. Om de uitstroom van het gemaal mogelijk te maken, wordt met de 33 ha zomerpolder een zoet-zout gradiënt gerealiseerd. De betreffende grond is volledig in eigendom van It Fryske Gea en in gebruik als natuurgebied. Op die grond ligt echter nog de bestemming landbouw.
De gemeente zal worden gevraagd de bestemming van die 33 ha natuurgebied te verande-

ren in ‘natuur’. De bestemming wordt dan aangepast aan de natuurbestemming die het gebied in Rijks- en provinciale plannen heeft gekregen.
Tevens wordt de gemeente dan gevraagd vergunning te verlenen voor het doorgraven van de Lontdijk ter plaatse van de zoet-zout gradiënt zodanig dat eb en vloed toegang hebben tot de zoet-zout gradiënt en het nieuwe gemaal vrij kan lozen op de Waddenzee. Wetterskip Fryslân en It Fryske Gea hebben gevraagd om de planologische procedure van het project Gemaal Vijfhuizen en de zoet-zout gradiënt vanaf dit moment in samenhang te behandelen.

De voorwaarden die de gemeente aan het buitendijkse deel van het nieuwe plan stelt zijn op 21 maart 2013 door de raad vastgesteld als voorwaarden waar een verkwelderplan aan moet voldoen.

Dit betreft:
Bescherming van particulier eigendom
De aankoop van de buitendijkse grond van de particuliere eigenaren is niet meer nodig, omdat deze gronden buiten het plan vallen en volledig worden beschermd door de nieuwe kade aan de oostzijde van het zoet-zout gradiënt.
Die kade wordt 40 cm hoger dan de Lontkade. Oplopend naar de zeedijk wordt de kade 60 cm hoger dan de Lontkade in verband met eventuele opstuwing. Dit ophogen geldt ook voor de Kadijk aan de oostzijde van het Noorderleeg. Inclusief de lage plekken bij de sluis in de Ryd en het onderhoudspad aan de voet van de zeedijk. De maatregelen bij de Kadijk zijn nog niet op de plankaart weergegeven.
De particuliere gronden houden dus de bescherming tegen hoog water die ze nu ook hebben, want de betreffende particuliere grond blijft droog zolang de Lontkade (3,2m +NAP) niet overstroomt.
Als uit onderzoek of ervaring blijkt dat de kade hoger moet als gevolg van opstuwing, wordt de kade extra verhoogd.
Daarnaast is het van belang, dat het achterstallig onderhoud van de kaden wordt weggewerkt en dat het onderhoud, van It Fryske Gea, aan de kaden en sluizen in het buitendijks gebied wordt gewaarborgd. Deze zomerdijken hebben ook een rol in de kustverdediging waardoor het groene dijkconcept hier mogelijk is. Dit houdt in dat er in het winterseizoen een goede grasmat aanwezig moet zijn net als op de zeedijk.
De aankoop van de grond van eigenaren buitendijks krijgt een andere prioriteit; hiervoor gaat het normale aankoopbeleid voor EHS gronden gelden. Het is jammer dat in het proces van de tot nu gevoerde aankoopprocedure geen vooruitgang is geboekt.

Gebruiksrechten pachters
De zoet-zout gradiënt is geen aanleiding tot extra beperkende maatregelen voor de grondgebruikers, die gronden pachten van It Fryske Gea.
Met de pachters van de gronden van de zoet-zout gradiënt is overeenstemming over hun compensatie.

Vluchtwegen buitendijks
Het veiligheidsplan dat met pachters, It Fryske Gea, Wetterskip Fryslân en gemeente is uitgewerkt is inmiddels 8 jaar oud en is in Ferwerderadiel nog steeds niet in uitvoering gebracht. Door het nieuwe plan en ander pachtbeleid van It Fryske Gea moeten er wijzigingen in worden doorgevoerd die in samenspraak met de genoemde betrokkenen in 2015 moeten worden vastgesteld. De op de plankaart weergegeven onderdelen kunnen worden gewijzigd. De wijzigingen worden voor het gebied van het Noorderleeg vastgesteld.

Natuurbeschermingsregelgeving

De toetsing aan de natuurbeschermingsregelgeving moet zorgvuldig plaats vinden. Daartoe zijn in het plan de maatregelen opgenomen, die zijn vermeld in de “Toetsing Natuurbeschermingswet” de “ Quickscan Flora- en Faunawet”, de “Notitie gevolgen verkweldering op ganzen” en de notitie “Uitwerking maatregelen Weidevogels”.

Versterking weidevogelbestand

Het plan moet bijdragen aan een wezenlijke versterking van het weidevogelbestand. Deze voorwaarde gold al voor de grote verkweldering. Nu die van de baan is, blijft de Bokkenpollenpolder grotendeels in stand. Daarom worden de maatregelen, die zijn vermeld in de rapportage “Uitwerking maatregelen weidevogels” ook daar toegepast, met uitzondering van de particuliere eigendommen..

Recreatie en toerisme

In de planvorming moeten de toeristisch recreatieve mogelijkheden van het gebied worden opgenomen en ruimte bieden aan toeristisch recreatief medegebruik. Bij de planvorming, in 2015, en bij de uitvoering wordt de gemeente en de streek betrokken.
Aan deze voorwaarde wordt voldaan door de maatregelen zoals beschreven in hoofdstuk 4 van het concept bestemmingsplan. Het gaat daarbij o.a. om

- Nieuw wandelpad naar het kijkscherm bij de zoet-zout gradiënt.
- Natuurgebied Bokkenpollenpolder blijft vrijwel in stand.
- Nieuw broedgebied op naburige grond van It Fryske Gea.
- 4 wandelroutes: Bunker, Zoet-zout gradiënt, Kadyk Marrum, Holwerd west. De 2 onderstreepte zijn het hele jaar open.
- Struinen door hele gebied van dijk tot slik van juli tot maart.
- GPS routes langs markante punten door hele veld.
- Architectonisch gemaal in de dijk met zichtbare draaiende vijzels en zichtbare vispassages en parkeerplaats.
- Vaarroute met aanlegplaats bij het gemaal.
- Combinatie van arrangementen tussen Kweldercentrum, Wetterskip Fryslân en ondernemers uit de streek.
- It Fryske Gea denkt serieus over het realiseren van een terp in het buitendijks gebied van de gemeente maar buiten het Noorderleeg.
- It Fryske Gea wil verkennen of een cultuurhistorische spoorverbinding voor minder validen buitendijks haalbaar is.
- Berijdbare kaden (mede voor veeveiligheid).
- Zichtbaar/beleefbaar maken van cultuurhistorische objecten. Hierbij is te denken aan de landaanwinning, het poldersysteem met watergangen, sluizen en kaden en de luchtoorlog.
- Meewerken aan buitendijkse initiatieven buiten het Noorderleeg. Bijvoorbeeld de plannen van het dorp Blije vanuit het project Romte foar Blije..

Cultuurhistorie en landschap

Er moet voldoende aandacht komen en blijven voor de cultuurhistorische en landschappelijk waardevolle componenten in lijn met het ruimtelijke beleid van provincie en gemeente.

Deze voorwaarde gold al voor de grote verkweldering. Nu die van de baan is zijn de cultuurhistorische waarden echter niet minder in het geding. Daarom worden de maatregelen die zijn vermeld in hoofdstuk 4 paragraaf Cultuurhistorie in het concept bestemmingplan toegepast.

Financien
De gemeente Ferwerderadiel heeft 261.000 euro toegezegd voor een bijdrage in onderdelen van het project, te weten het opwaarderen van de Westerhúslânne, het afwaarderen van de Noorderleegsteroprit met het realiseren van een fietsbrug, het realiseren van een vaarroute met een doorvaart-hoogte van 1,5 m, het realiseren van een fietsverbinding met de Koedijk en een bietenopslag/ parkeerplaats bij de zeedijk. Hierbij is de aankoop van een strook particuliere grond langs de Westerhúslânne inbegrepen. De gemeente betaalt deze grond en krijgt deze in eigendom. Het benodigde bedrag van 11.275 euro zit inbegrepen in de bijdrage van 261.000 euro.

In het nieuwe projectplan worden de voor de gemeente opgenomen onderdelen ongewijzigd opgenomen en ook de toegezegde bijdrage blijft gelijk. De gemeente betaalt niet mee aan het gemaal en de aan- en afvoerkanalen, binnendijks en buitendijks. Ook voor de verkweldering is geen gemeentelijke bijdrage nodig.

Los van het gemaal zijn ten behoeve van de gemeente in het totale project de volgende infrastructurele werken opgenomen (bron DLG december 2014).

	onderwerp	kosten
1	Renovatie en reconstructie Westerhúslânne	450.000
2	Meerkosten kanoduikers	100.000
3	Aanleg fietspad langs aanvoerkanaal bij Vijfhuizen	72.000
4	Fietsbrug over aanvoerkanaal	50.000
5	Kano steiger	20.000
6	3 bietenopslagplaatsen aan de zeedijk	50.000
7	Verleggen kabels en leidingen als gevolg van 1 t/m 6	200.000
8	Aankoop grond door gemeente	11.275
	Totaal	**953.275**

Deze werken zijn integraal onderdeel van het project, en de gemeentelijke bijdrage kon worden beperkt tot € 261.000 (27%). Gebiedscommissie en waterschap achten het van belang dat de gemeente de oorspronkelijke toezegging gestand doet om de uitvoering van de werken niet in het geding te brengen.

Betaling van de bijdrage hoeft niet eerder dan in 2017.
Het bedrag van de bijdrage is in verband met de rekening 2014 tijdelijk in de algemene reserve gestort en zal te zijner tijd weer ter beschikking moeten worden gesteld. Waarschijnlijk kan een aanzienlijk deel van de bijdrage direct afgeschreven worden waardoor de dekking uit de algemene reserve lager kan worden. Uiteraard levert dit wel een budgettaire last op.

Voordelen gemaal Vijfhuizen

Het Gemaal zorgt voor een zoet-zout gradiënt in de Waddenzee die uniek is. Samen met de vispassage heeft dit een grote natuurwaarde, maar ook voor toerisme en recreatie is het een aantrekkelijk object. Het architectonische gemaal met zichtbare draaiende vijzels en een zichtbare vispassage helpt daar aan mee.

De plek bij Vijfhuizen is belangrijk. Deze zoet-zout gradiënt kan niet worden gerealiseerd bij Holwerd of op een andere plek, omdat de weg van het water naar zee daar veel minder groot is.
Ook kan in het project Vijfhuizen de zoet-zout gradiënt in een buitendijks natuurgebied gerealiseerd worden en stoppen de pleidooien om in deze regio, binnendijks een zoet-zout gradiënt te maken zoals in Groningen wel aan de orde is. Het gemaal levert een bijdrage aan het ontlasten van de boezem en bemaalt een deel van de polder. Daarnaast is de invulling van opgaven voor de KRW ook een belangrijk punt.

In onderstaand schema zijn de doelen van het project weergegeven zoals ze door Wetterskip Fryslân geformuleerd zijn (bron Wetterskip Fryslân december 2014):

	Doelstellingen project	Belanghebbende/ verantwoordelijke
1	Realisatie van een zoet-zout gradiënt in het buitendijkse gebied.	Rijk, IFG, Provincie (deels uitvoering door Gebiedscommissie)
2	Realisatie EHS en N2000 doelstellingen in het buitendijkse gebied	Rijk, Provincie, IFG
3	Realisatie van een vispassage tussen Friese Boezem en Waddenzee.	Rijk, Waterschap, Provincie
4	Realisatie van berging door uitbreiding boezemwateroppervlakte met 12 ha en een natte natuurvriendelijke oever van 4.200 meter t.b.v. de KRW opgave.	Waterschap, Provincie (uitvoering door Gebiedscommissie)
5	Realisatie van een gemaal met vergroting van de bemalingscapaciteit voor Friese Boezem (4,2 m3/s), waarvan (1,2 m3/s) mogelijke inzet voor polderbemaling. Veiligheidsplan II gaat er van uit, dat dit gemaal er komt en is als zodanig in het vertrekpunt van het Veiligheidsplan opgenomen. Het gemaal bepaalt ook de zoetwaterstroom en de lokstroom voor de vispassage.	Waterschap, (voorts integraal belang voor alle andere doelstellingen)
6	Uitbreiding van 1,5 ha polderberging.	Waterschap (uitvoering door Gebiedscommissie)
7	Verbeteren verziltingsbestrijding in de polder.	Waterschap
8	Uitbreiding van infrastructurele en recreatieve voorzieningen.	Gemeente, Provincie (uitvoering door Gebiedscommissie)

1.2. Betrokkenen staan achter de inhoudelijke aanpassingen van het project

De voordelen voor de gemeente liggen – zoals al eerder vermeld bij de infrastructurele werken en bij recreatie en toerisme. Door het realiseren van natuurvriendelijke oevers langs de binnendijkse watergang naar het gemaal hoeven deze maatregelen op andere gebieden binnen de gemeente minder te worden ingevuld.

De landbouw heeft de volgende voordelen:

- Extra maalcapaciteit in de polder om zware regen- en clusterbuien de baas te worden. Het voorkomen van overlast in lager gelegen gebieden in de gemeente.
- Extra waterberging in de polder en in de boezem door verruiming van het aanvoerkanaal van het gemaal.
- Betere bestrijding van de verzilting die door dit gemaal mogelijk wordt.
- Aanleg bietenopslagplaatsen/veeveiligheidsvoorzieningen.

Dat de binnendijkse grondgebruikers positief tegenover het gemaal staan blijkt ook uit het aankoopproces. Vrijwel alle grond voor het gemaal en de verbreding van het aanvoerkanaal is op vrijwillige basis aangekocht van de aanliggende eigenaren.

Vervolg

Met de Gebiedscommissie Ferwerderadiel Fernijt is afgesproken, dat de partijen uiterlijk 19 december uitsluitsel geven over de doorstart van het project. Op 18 november j.l. hebben Gedeputeerde Staten van Fryslân een positief besluit genomen over de voortzetting van het project. Op 16 december wordt het project aan het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân voorgelegd. De benodigde wijziging in het bestemmingsplan wordt door het college van burgemeester en wethouders van Ferwerderadiel met dit voorstel voor een principebesluit aan de gemeenteraad voorgelegd. Op 19 december is het duidelijk, hoe alle partners in het integrale project hebben besloten over de doorstart c.q. de daartoe noodzakelijke bestemmingsplanwijziging. Daarna kan bij een positief resultaat van besluitvorming het proces in januari voortvarend worden doorgestart. Op dit moment is de planning dat het gemaal met de watergangen en de verkweldering in 2017 en 2018 worden gerealiseerd.

Het definitieve besluit voor het wijzigen van de bestemming zal u te zijner tijd worden voorgelegd.

Voorstel

Mede afhankelijk van de besluitvorming bij provincie en waterschap, stellen wij voor om in principe in te stemmen met het verkwelderen van een gebied van 33 ha. in samenhang met het project Gemaal Vijfhuizen, onder eerder door de raad vastgestelde voorwaarden en zoals dat in voorgaande toelichting en op bijgaande tekening is weergegeven, waarbij de gemeente een bijdrage verleent van 261.000 euro. En dit besluit aan de partners in het project mee te delen.

HF

Burgemeester en wethouders van Ferwerderadiel

J.J. Hofstede	mr. W. van den Berg
secretaris	burgemeester